

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Тоцької Віталії Євгенівни
«ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МЕДИКО-СОЦІАЛЬНИМИ
ПОСЛУГАМИ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ»
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування (галузь
знань 28 Публічне управління та адміністрування)

Актуальність теми дисертаційної роботи

Одним із ключових пріоритетів державної політики в Україні є соціальна підтримка дітей з інвалідністю. З позиції публічного управління дуже важливо акцентувати увагу на необхідності комплексного підходу, що передбачає спрямованість на гарантування рівних прав і можливостей для дітей з інвалідністю через правові механізми, усунення бар'єрів у фізичному, інформаційному та соціальному середовищі, забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, соціальних послуг та інтеграцію дітей з інвалідністю у суспільство. Пандемія COVID19 та війна в Україні значно ускладнили ситуацію, створивши нові виклики для системи соціального захисту та реабілітації. Зокрема, суттєво зросла кількість дітей з інвалідністю, які потребують довготривалої медичної та психологічної допомоги, що вимагає подальшої адаптації державної політики та збільшення фінансування реабілітаційних програм. Особливої уваги потребують питання розвитку інклюзивної освіти, впровадження цифровізації соціальних послуг, створення безбар'єрного середовища та забезпечення рівних можливостей.

Актуальність дисертаційного дослідження обумовлена необхідністю обґрунтування напрямів удосконалення публічного управління забезпеченням медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю шляхом вивчення міжнародного досвіду та оцінки ефективності існуючої системи публічного управління для оптимізації доступу до цих послуг та соціальної інтеграції дітей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження Тоцької В.Є. проведено в межах науково-дослідних робіт: Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за темою: “Об'єднані територіальні громади: концепція відповідальності та спроможності”

(ДР №0119U100911, ДО №0221U103957) комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України “Державне управління та місцеве самоврядування”, у якій авторка як виконавець досліджувала вплив соціально-економічних чинників на розвиток медико-соціальних послуг на рівні громади; кафедри публічного врядування Національного університету “Львівська політехніка” за темою “Наукові засади забезпечення сталого розвитку територіальних громад і територій в умовах національних викликів та повоєнного

відновлення України” (номер державної реєстрації № 0124U000016), де авторкою розроблено та обґрунтовано комплексний підхід до оцінювання ефективності публічного управління забезпеченням медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю в умовах війни та післявоєнного відновлення, що передбачає застосування інструментів моніторингу та аналізу результативності їх надання з урахуванням потреб сімей, територіальних диспропорцій та ресурсного потенціалу громад.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, наведених у дисертаційній роботі

Дисертаційне дослідження характеризується структурованістю, логічністю викладу та аналізу інформації, аргументованістю сформульованих висновків і рекомендацій. Аналіз структури та змісту дисертаційної роботи засвідчує їх відповідність визначеній меті та поставленим завданням. Отримані результати свідчать, що мета дисертаційного дослідження, яка полягала в обґрунтуванні основних напрямів удосконалення публічного управління забезпеченням медикосоціальними послугами дітей з інвалідністю шляхом вивчення міжнародного досвіду та оцінки ефективності існуючої системи публічного управління для оптимізації доступу до цих послуг та соціальної інтеграції дітей, досягнута. При написанні дисертації використано широкий спектр наукових методів, серед яких теоретичне узагальнення, компаративний, логіко-семантичний, статистичний та прогностичний аналіз. Методологія дослідження має практичну спрямованість.

Сформульовані дисертанткою наукові положення, висновки та рекомендації обґрунтовані на належному науково-методичному рівні та є достовірними. Дисертація містить елементи наукової новизни та має відповідну наукову і прикладну цінність. Практичні рекомендації, представлені у роботі, можуть бути використані для удосконалення публічного управління медико-соціальними послугами для дітей з інвалідністю в Україні.

Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, має чітку логічну структуру, що відповідає вимогам до наукових досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У вступі розкрито актуальність досліджуваної проблематики, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, окреслено методологічну базу, наукову новизну та практичне значення роботи.

У першому розділі розкрито теоретичні і методологічні підходи до організації та управління медико-соціальними послугами для дітей з інвалідністю. Зосереджено увагу на питанні концептуалізації інвалідності в контексті публічного управління, що є основою для розробки ефективної політики у сфері соціального захисту, освіти та медичних послуг. Розглянуто ключові етапи розвитку державної політики щодо дітей з інвалідністю в Україні, від початку 1990-х років до сьогодення. Наголошено на

необхідності системного підходу, який інтегрує різні державні інституції для забезпечення комплексного обслуговування дітей з інвалідністю.

У другому розділі дисертанткою застосовано комплексний підхід до оцінки ефективності надання медико-соціальних послуг дітям з інвалідністю в Україні, зокрема через застосування критеріїв та індикаторів, що дозволяють об'єктивно виміряти результативність управлінських процесів. Визначено спектр проблем, які виникають у процесі надання послуг дітям з різними видами інвалідності, зокрема: з обмеженням рухової активності; які потребують постійного медикаментозного лікування; з психічними та когнітивними порушеннями; із сенсорними порушеннями; з множинними порушеннями та онкологічними захворюваннями. Виявлено основні недоліки в організації публічного управління та вказано на практичні приклади і пропозиції для оптимізації існуючих підходів до управління.

У третьому розділі авторкою обґрунтовано напрями удосконалення публічного управління медико-соціальними послугами для дітей з інвалідністю. На основі здійсненого порівняння управлінських практик медико-соціальної допомоги для дітей з інвалідністю у Великій Британії та Німеччині сформульовано низку рекомендацій для вдосконалення публічного управління медико-соціальними послугами в Україні, включаючи розвиток дистанційних форматів послуг, розширення підтримки сімей, які виховують дітей з інвалідністю, а також реформування системи інституційного догляду. Акцентовано увагу на заходах, спрямованих на адаптацію публічного управління, зокрема через інклюзивні методи та інноваційні підходи до надання послуг.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна роботи обумовлена потребою вирішення наукового завдання, яке полягає в ідентифікації управлінських бар'єрів, що обмежують доступність, адресність і сталість медико-соціальних послуг для дітей з інвалідністю, а також в обґрунтуванні необхідності системних трансформацій у публічному управлінні на основі узагальнення теоретичних підходів та аналізу міжнародного й національного досвіду. Зокрема:

уперше:

– розроблено індикаторну модель оцінки ефективності публічного управління медико-соціальними послугами для дітей з інвалідністю, яка враховує специфіку п'яти управлінських груп і дозволяє аналізувати вплив послуг на соціальну інтеграцію, доступ до допомоги та якість життя, слугуючи основою для формування аналітичного інструменту для оцінювання управлінських рішень.

удосконалено:

– методологічний підхід до формулювання принципів публічного управління медико-соціальними послугами для дітей з інвалідністю шляхом введення нових принципів — персоніфікованого підходу, безперервності підтримки та інклюзивного управління. Це дозволило сформулювати концептуальну основу трансформації управлінських практик у територіальних громадах, яка, на відміну від існуючих

підходів, передбачає переорієнтацію управлінських рішень на індивідуальні потреби дітей, забезпечення послуг на всіх етапах життя та активне залучення зацікавлених сторін (батьків, фахівців, громадськості), створюючи підґрунтя для впровадження сталих, адресних і узгоджених рішень в умовах децентралізації;

– класифікацію потреб дітей з інвалідністю шляхом формування типології з п'яти управлінських груп, що на відміну від існуючого підходу, забезпечує методологічну основу для інтеграції міжнародної класифікації хвороб (МКХ10/МКХ-11) у систему управління медико-соціальними послугами. Запропонована класифікаційна структура дає змогу підвищити обґрунтованість управлінських рішень у сфері стратегічного планування, фінансування та соціальної інтеграції, забезпечуючи адресність підтримки відповідно до потреб конкретних категорій: дітей з порушеннями руху, дітей, які потребують тривалого медикаментозного лікування, дітей із психічними й когнітивними розладами, дітей із сенсорними порушеннями (слуху, зору, мовлення), а також дітей з множинними порушеннями та онкологічними захворюваннями;

– підходи до інтеграції інноваційних рішень у публічне управління медикосоціальними послугами для дітей з інвалідністю шляхом адаптації сервісно орієнтованої моделі до українського контексту, яка, на відміну від існуючої вертикально-фрагментованої системи, передбачає розширення ролі органів місцевого самоврядування, залучення ЦНАПів і впровадження механізмів інформаційної підтримки, що підвищує доступність і адаптивність управлінських рішень.

набули подальшого розвитку:

– управлінські практики медико-соціального забезпечення дітей з інвалідністю шляхом уточнення функціональних механізмів міжгалузевої взаємодії на рівні територіальних громад. На основі принципів потребоорієнтованого управління обґрунтовано підхід до координації дій між медичними, соціальними та освітніми службами, що дозволяє підвищити узгодженість управлінських процесів, ефективніше розподіляти ресурси та забезпечити безперервність і адресність послуг в умовах децентралізації.

Практичне значення отриманих результатів

Практична значущість отриманих дисертанткою результатів у вигляді висновків та рекомендацій полягає у можливості їх використання для адаптації існуючих управлінських підходів, розробки нових політик та законодавчих ініціатив, спрямованих на вдосконалення системи медико-соціального забезпечення. Окрім того, вони можуть бути корисними для підготовки навчальних програм і курсів для фахівців в галузі публічного управління, медицини та соціального захисту. Результати дисертаційного дослідження можуть бути впроваджені у практичну діяльність публічних інституцій, що займаються реформуванням системи медико-соціальних послуг і покращенням соціальної інтеграції дітей з інвалідністю в Україні, зокрема в контексті підвищення ефективності механізмів взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування, медичними та соціальними установами, а також

громадськими організаціями для забезпечення оперативного та якісного надання послуг дітям з інвалідністю.

Окремі положення дисертаційної роботи використано у практичній діяльності Національного університету «Львівська політехніка» (акт про використання результатів дисертаційної роботи від 19 березня 2025 р.); Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (акт впровадження результатів наукового дослідження від 5 лютого 2025 р.); Департаменту охорони здоров'я Львівської обласної державної адміністрації (довідка від 17 березня 2025 №01-1203/06/01/04); Центру профілактики та контролю за захворюваннями МОЗ України (довідка від 18 лютого 2025 р. №872/01).

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих автором працях

Наукові результати дисертаційного дослідження Тоцької В.Є. відображено у 8 наукових публікаціях, зокрема, в 5 статтях, із яких: 4 надруковано у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії Б; 1 стаття – в періодичному науковому виданні інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача, та які індексуються у наукометричній базі Web of Science, 3 матеріалів тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Попри загалом позитивну оцінку представленого дисертаційного дослідження, варто вказати на окремі зауваження та дискусійні аспекти, які спонукають до обговорення у межах публічного захисту.

1. Окремі пункти наукової новизни потребують більш повного відображення отриманих у дослідженні результатів. Зокрема, у рубриці «вперше», характеризуючи індикаторну модель оцінки ефективності публічного управління медико-соціальними послугами для дітей з інвалідністю, доцільно чіткіше конкретизувати запропоновані авторкою критерії та індикатори. У рубриці «удосконалено» варто детальніше вказати, які саме підходи до інтеграції інноваційних рішень у публічне управління медико-соціальними послугами для дітей з інвалідністю має на увазі дисертантка.

2. Наукова цінність роботи була б більш переконливою, якщо б окремими блоками виписати ключові складові/напрями публічного управління забезпеченням медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю і подати ключові пропозиції з удосконалення кожного блоку. Таким чином, це б продемонструвало багатоаспектність проблематики дослідження та посилило представлення авторського внеску.

3. Робота виглядала б ще більш ґрунтовнішою, якби дисертантка дещо покращила наочність (візуалізацію) наведених матеріалів дослідження. Зокрема, доцільним видається графічне представлення характеристики моделей інвалідності у

вигляді схеми, де варто зацентрувати увагу на ключових параметрах, а більш детальний опис навести у тексті.

4. Частина матеріалу, наведеного у розділі 3, має здебільшого описовоаналітичний характер і стосується характеристики проблемних аспектів та недоліків у функціонуванні системи публічного управління в контексті забезпечення безперервного доступу до медико-соціальних послуг для дітей з інвалідністю, зокрема, в умовах, ускладнених пандемією COVID-19 та війною. З огляду на це, такий матеріал варто подавати у другому розділі, а в третьому було б доцільно чіткіший наголос зробити на авторських пропозиціях та рекомендаціях.

5. У п.3.2. дисертанткою здійснено ґрунтовний аналіз та порівняння міжнародних практик медико-соціальної допомоги дітям з інвалідністю на прикладі Великої Британії та Німеччини. Водночас недостатньо аргументовано представлено позицію авторки щодо конкретних напрямів адаптації управлінських практик медикосоціальної допомоги дітям з інвалідністю в частині оптимізації механізмів управління в українському контексті.

6. Відповідного оновлення потребує статистична інформація, представлена на рис.1.2. «Кількість дітей з інвалідністю в регіонах станом на 2023 рік» та рис.1.3. «Динаміка розподілу дітей з інвалідністю у Львівській області за категоріями» наведена за період 2021–2023 рр.».

Втім, наведені дискусійні положення та уточнення не впливають на загальну позитивну оцінку представленої дисертаційної роботи і можуть бути предметом подальших досліджень дисертантки.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

З огляду на актуальність і новизну одержаних результатів, їх обґрунтованість та достовірність дисертаційна робота Тоцької Віталії Євгенівни «Публічне управління забезпеченням медико-соціальними послугами дітей з інвалідністю в Україні» є завершеним науковим дослідженням, містить елементи наукової новизни та становить відповідну практичну цінність. Сформульовані основні положення та отримані результати, представлені у дисертаційному дослідженні, засвідчують вирішення наукового завдання, що має важливе значення для сучасної теорії та практики публічного управління. Дослідження виконане на належному науково-методичному рівні, не порушує принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота за актуальністю, змістом, науковою новизною та практичним значенням одержаних результатів відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Тоцька Віталія Євгенівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

кандидат наук державного управління, професор,
професор кафедри медійних технологій,
інформаційної та книжкової справи
Навчально-наукового інституту поліграфії
та медійних технологій
Національного університету
«Львівська політехніка»

Ірина КОЛОСОВСЬКА

«6» серпня 2025 р.

Підпис засвідчую:

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»
к.т.н., доцент

Роман БРИЛИНСЬКИЙ